

Hoofdstuk 4

WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

De materiële en financiële situatie van het gezin heeft voor een kind effecten op meerdere levensdomeinen (gezondheid, ontwikkeling, welzijn, sociale contacten, ...) en dit zowel op korte als op lange termijn. Daarom staan we in dit hoofdstuk

uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in gezinnen van kinderen. We bekijken de leefsituatie ook ruimer dan louter financieel via de kansarmoedecijfers van Kind en Gezin.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

4.1	Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd.....	73
4.2	Gezinsinkomens op kindniveau per provincie.....	74
4.3	Gezinsinkomens op kindniveau per gezinsvorm.....	75
4.4	Kinderen naar het aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen.....	76
4.5	Kinderen naar gezinsinkomen met en zonder kinderbijslag per gezinsvorm.....	77
4.6	Armoede-indicatoren op kindniveau.....	79
4.7	Internationale situering kinderen en gezinnen met verhoogd armoederisico per gezinstype.....	82
4.8	Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag.....	84
4.9	Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen (voormalige regeling).....	85
4.10	Aantal kinderen met sociale toeslagen door beperkt gezinsinkomen voor en na invoering Groeipakket.....	86
4.11	Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering.....	87
4.12	Aantal toegekende schooltoelagen.....	88
4.13	Kansarmoede-index per provincie.....	91
4.14	Kansarmoede-index naar type gemeente.....	92
4.15	Kansarmoede-index naar origine van de moeder per provincie.....	92
4.16	Evolutie kansarmoede-index Vlaams Gewest naar origine van de moeder.....	93
4.17	Woonplaats kinderen in kansarmoede naar type gemeente.....	94
4.18	Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede per provincie.....	95
4.19	Kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder.....	96
4.20	Kinderen in kansarmoede naar onderliggende dimensies/criteria per origine van de moeder.....	98

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

We benutten in dit hoofdstuk 4 soorten bronnen: steekproef-gegevens van de EU-SILC-enquête, geconstrueerde inkomensgegevens van de KSZ over nagenoeg alle kinderen, administratieve bestanden

van diverse overheidsinstanties met inkomensselectieve maatregelen en registratiegegevens van Kind en Gezin over de kansarmoedesituatie in het gezin van borelingen. Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

Alle cijfers in dit hoofdstuk zijn berekend op kindniveau. Inkomensgegevens met gezinnen als teleenheid zijn opgenomen in hoofdstuk 8.

1. INKOMENS IN GEZINEN MET KINDEREN

1.1. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen

In 2016 groeit 6,3% van de kinderen op in een gezin waar slechts een beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen aanwezig is. 21,9% van de kinderen leeft in een gezin met een bruto belastbaar gezinsinkomen van maximaal 30 000 euro (zie tabel 4.1). Maar er zijn ook kinderen die een ruimer gezinsinkomen hebben.

33,7% van de minderjarigen leeft met een gezinsinkomen dat groter is dan 65 000 euro, bij 15,8% van de kinderen is dat meer dan 85 000 euro.

Tegenover 2014 zien we dat het aandeel kinderen in een gezin met een inkomen onder 30 000 euro daalt met 0,9 procentpunt, terwijl het aandeel kinderen in gezinnen in de hogere inkomensklassen (>65 000 euro) toegenomen is met 1,7 procentpunt.

De verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens leeftijd loopt redelijk gelijk, al is wel duidelijk dat er relatief gezien meer oudere kinderen in een gezin met een hoog gezinsinkomen leven. Dat het aandeel kinderen in gezinnen met een hoger inkomen hoger ligt bij de oudere kinderen heeft wellicht te maken met het feit dat heel wat ouders op dat moment al een hogere arbeidsparticipatie kennen (zie hoofdstuk 3) en wellicht al verder staan in hun loopbaan.

4.1 Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd

Inkomen	2014	2015	2016				Totaal
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	
<15 000	6,8	6,7	6,9	6,7	6,4	5,7	6,3
15 000-<30 000	16,0	15,8	14,6	15,2	15,7	16,3	15,6
30 000-<45 000	17,6	17,5	18,0	17,3	17,2	17,0	17,3
45 000-<55 000	13,1	13,0	15,2	13,5	12,4	11,6	12,8
55 000-<60 000	6,4	6,4	8,1	7,2	6,2	5,6	6,5
60 000-<65 000	6,0	6,1	7,4	6,8	5,9	5,2	6,1
65 000-<75 000	10,0	10,2	11,2	11,4	10,5	9,3	10,4
75 000-<85 000	7,1	7,3	6,8	7,4	7,7	7,7	7,5
85 000-<100 000	6,5	6,7	5,2	6,2	7,1	7,9	6,9
>=100 000	8,5	8,8	4,9	6,6	9,0	12,1	8,9
Onbekend	2,0	1,7	1,6	1,8	1,8	1,5	1,7
Totaal	100,0 (N=1 216 181)	100,0 (N=1 221 398)	100,0 (N=190 852)	100,0 (N=207 235)	100,0 (N=428 509)	100,0 (N=401 084)	100,0 (N=1 227 680)

4.1 Verdeling van kinderen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijd - Vlaams Gewest
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Als we de verdeling van de 0- tot 18-jarigen naar gezinsinkomen vergelijken tussen de provincies (zie tabel 4.2), dan zien we enkele duidelijke verschillen.

In Antwerpen leeft 26,8% van de minderjarigen met een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder dan 30 000 euro, in Limburg 24,7%. Vooral in Vlaams-Brabant ligt dat aandeel lager (18%).

Vlaams-Brabant heeft tegelijk een duidelijk groter aandeel kinderen met een bruto belastbaar gezinsinkomen van minstens 75 000 euro in vergelijking met de andere provincies. Vooral Limburg en West-Vlaanderen tellen een opvallend lager aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen.

Het kan dat deze cijfers vertekend zijn doordat de ene provincie meer kinderen heeft van wie het

gezinsinkomen niet (volledig) vervat zit in het inkomensconcept van de KSZ (bv. uitgaande grensarbeiders die in het buitenland aangesloten zijn bij die sociale zekerheid of kinderen van zelfstandigen die zichzelf naast een beperkt loon ook nog een dividend uitkeren), maar de verschillen zijn alvast opmerkelijk.

4.2 Gezinsinkomens op kindniveau per provincie

Inkomen	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant
<15 000	8,3	7,7	5,4	4,5	5,1
15 000 -<30 000	18,5	17,0	14,6	14,0	12,9
30 000 -<45 000	17,8	19,6	17,1	17,0	15,3
45 000 -<60 000	17,4	20,3	19,4	23,5	17,1
60 000 -<75 000	14,9	15,4	17,2	19,5	15,9
>75 000	21,1	17,0	25,6	20,7	31,3
Onbekend	2,0	3,0	0,7	0,7	2,4
Totaal	100,0 (N=357 098)	100,0 (N=155 173)	100,0 (N=282 487)	100,0 (N=208 271)	100,0 (N=224 651)

4.2 Verdeling van de minderjarigen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) - Vlaamse provincies - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.2. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinsvorm

Als we de inkomensverdeling op kindniveau bekijken naargelang de gezinsvorm, dan zien we opnieuw enkele duidelijke verschillen.

Tabel 4.3 toont via de kolompercentages de heel scheve inkomensverdeling van de kinderen in een eenoudergezin.

Liefst 61,8% van deze kinderen heeft een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder dan 30 000 euro. Bij de kinderen uit een tweeoudergezin is dat 15,1%. Omgekeerd ligt het aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen duidelijk hoger bij kinderen uit een tweeoudergezin. Dat is uiteraard logisch. Wanneer er 2 ouders zijn, genereren ze vaak 2 inkomens (al dan niet uit arbeid).

Via de rijpercentages (in cursief) geeft tabel 4.3 aan wat het aandeel is van de gezinsvorm per inkomenscategorie. Kinderen uit een eenoudergezin maken bijna de helft (46,1%) uit van de kinderen met een gezinsinkomen <15 000 euro.

4.3 Gezinsinkomens op kindniveau per gezinsvorm

Inkomen	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind van alleenstaande ouder		Totaal
	Kolom %	Rij %	Kolom %	Rij %	
<15 000	4,0	53,9	19,9	46,1	100,0
15 000-<30 000	11,1	60,8	41,9	39,2	100,0
30 000-<45 000	16,5	81,6	21,7	18,4	100,0
45 000-<55 000	13,9	92,8	6,3	7,2	100,0
55 000-<60 000	7,3	95,9	1,8	4,1	100,0
60 000-<65 000	6,9	96,7	1,4	3,3	100,0
65 000-<75 000	11,9	97,6	1,7	2,4	100,0
75 000-<85 000	8,6	98,2	0,9	1,8	100,0
85 000-<100 000	8,0	98,5	0,7	1,5	100,0
>=100 000	10,3	98,6	0,9	1,4	100,0
Onbekend	1,5	75,6	2,8	24,4	100,0
Totaal	100,0		100,0		

4.3 Verdeling van de minderjarigen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per gezinsvorm - Vlaams Gewest - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.3. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen

Het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming is opgebouwd uit arbeids- en vervangingsinkomens. Tabel 4.4 geeft voor kinderen van 0 tot 18 jaar in het Vlaamse Gewest weer hoe groot het aandeel is van vervangingsinkomens of uitkeringen in het bruto belastbaar inkomen van hun gezin.

Bijna 4 op de 10 minderjarigen leeft in een gezin met een inkomen dat volledig uit een arbeidsinkomen bestaat. Bij 30,9% van de kinderen bestaat het gezinsinkomen voor minder dan 10% uit uitkeringen, bij 10,1% voor meer dan de helft.

Het feit dat een gezinsinkomen voor een groot deel bestaat uit uitkeringen is een belangrijke indicatie voor een minder gunstige materiële situatie. De meeste uitkeringen zijn immers geplafonneerd en/of aan bepaalde inkomensgrenzen gekoppeld.

Er doen zich een aantal duidelijke verschillen voor tussen de leeftijds-categorieën. Het aandeel kinderen waarbij het inkomen volledig uit arbeid afkomstig is, neemt toe met de leeftijd en is veel groter bij kinderen van 6 tot 12 jaar (40,9%) en kinderen van 12 tot 18 jaar (48,4%) dan bij de jongste kinderen (20,1%). 58,8% van de kinderen jonger dan 3 jaar heeft een gezinsinkomen dat tot 25% bestaat uit uitkeringen, bij kinderen van 6 tot 12 jaar gaat het ongeveer om 41% van de kinderen.

Het feit dat heel wat ouders (en vooral moeders) in de eerste levensjaren hun arbeidsparticipatie onderbreken of terugschroeven en/of gebruikmaken van specifieke verlofstelsels die gepaard gaan met bepaalde uitkeringen (moederschapsrust, ouderschapsverlof, ...) heeft hier zeker - maar wellicht niet alleen - mee te maken.

We hebben ook berekend hoeveel kinderen leven in een gezin waarvan het inkomen gedeeltelijk uit leefloon bestaat. Een leefloon is immers een sterke indicator voor een materieel ongunstige leefsituatie. Niet-opgenomen cijfers tonen dat het in 2016 om 37 750 kinderen gaat, dit is 3,1% van alle minderjarigen. Bijna de helft van deze groep kinderen leeft van een gezinsinkomen dat voor minstens de helft uit leefloon bestaat.

4.4 Kinderen naar het aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
0%	20,1	31,6	40,9	48,4	38,6
0-10%	36,4	38,0	31,7	23,8	30,9
10-25%	22,4	12,2	9,3	8,7	11,6
25-50%	9,6	6,9	6,4	6,8	7,1
50-75%	2,9	2,6	2,6	3,1	2,8
75-100%	7,0	6,9	7,3	7,6	7,3
Onbekend	1,6	1,8	1,8	1,5	1,7
Totaal	100,0 (N=190 852)	100,0 (N=207 235)	100,0 (N=428 509)	100,0 (N=401 084)	100,0 (N=1 227 680)

4.4 Verdeling van de kinderen naar het aandeel van uitkeringen in het bruto belastbaar gezinsinkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijdsklasse - Vlaams Gewest - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.4. Belang van kinderbijslag in het inkomen

In de voorgaande tabellen bekeken we het gezinsinkomen zonder de kinderbijslag mee te tellen. Doordat het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming echter opgebouwd is uit afzonderlijke

componenten hebben we ook inkomensgegevens gevraagd waarbij kinderbijslag wel meegeteld is. Zo kan een vergelijking van de verdeling van de kinderen volgens beide inkomens (met en zonder kinderbijslag) een indicatie geven van het herverdelend effect en het belang van de kinderbijslag voor kinderen. Het gaat voor alle duidelijkheid om door de

KSZ geraamde kinderbijslagen, niet om de reëel ontvangen bedragen.

We bekijken de inkomensverdeling per gezinsvorm voor het jaar 2016, wat betekent dat het nog om de voormalige kinderbijslagregeling gaat en niet om het nieuwe Groeipakket dat sinds 2019 in Vlaanderen is gestart. Als we de verdeling voor

4.5 Kinderen naar gezinsinkomen met en zonder kinderbijslag per gezinsvorm

Inkomen	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind bij alleenstaande ouder		Totaal kinderen	
	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag
<15 000	4,0	2,1	19,9	6,8	6,3	2,8
15 000-<30 000	11,1	7,7	41,9	43,5	15,6	12,9
30 000-<45 000	16,5	15,5	21,7	29,4	17,3	17,5
45 000-<55 000	13,9	13,8	6,3	9,0	12,8	13,1
55 000-<60 000	7,3	7,5	1,8	2,5	6,5	6,7
60 000-<65 000	6,9	7,4	1,4	1,8	6,1	6,6
65 000-<75 000	11,9	13,1	1,7	2,3	10,4	11,5
75 000-<85 000	8,6	10,0	0,9	1,2	7,5	8,7
85 000-<100 000	8,0	9,6	0,7	0,9	6,9	8,3
>=100 000	10,3	12,4	0,9	1,0	8,9	10,7
Onbekend	1,5	1,0	2,8	1,6	1,7	1,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.5 Verdeling van minderjarigen naar gezinsinkomen volgens een inkomensbegrip zonder en met kinderbijslag - in euro - Vlaams Gewest - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

de minderjarigen vergelijken voor beide inkomensberekeningen (met of zonder kinderbijslag), dan zien we duidelijk een corrigerend effect van de kinderbijslag op het gezinsinkomen van kinderen. Die correctie is het meest zichtbaar in de laagste inkomenscategorieën. We mogen wel niet vergeten dat heel wat verschuivingen binnen de ruime inkomenscategorieën niet zichtbaar zijn.

Door de kinderbijslag mee te tellen in het inkomen, halveert de groep kinderen met een gezinsinkomen lager dan 15 000 euro (van 6,3% naar 2,8%). Ook het aandeel kinderen met gezinsinkomens tussen 15 000 en 30 000 euro neemt af wanneer we de kinderbijslag wel mee laten tellen in het bruto belastbaar inkomen, maar de daling is minder sterk.

We zien daarnaast dat er zich in elke inkomensklasse een verschuiving voordoet waardoor het aandeel kinderen in de hogere inkomenscategorieën toeneemt. Dat is ook logisch. België heeft immers een sterk uitgebouwd universeel systeem van kinderbijslag. Elk gezinsinkomen stijgt door toedoen van de kinderbijslag.

Het sociaal corrigerend effect doet zich veel duidelijker voor als we de inkomensverdeling van kinderen per gezinstype bekijken. Het aandeel kinderen uit een eenoudergezin in de laagste inkomenscategorie ligt bijna 3 keer lager in de verdeling volgens inkomens met kinderbijslag dan in de verdeling zonder kinderbijslag (6,8% versus 19,9%) en het aandeel kinderen met gezinsinkomen tussen 15 000 en 45 000 euro ligt hoger

met kinderbijslag. Hoofdrede hiervan is wellicht het feit dat er in de voormalige kinderbijslagregeling een speciale toeslag bestond voor eenoudergezinnen met een beperkt inkomen, ongeacht het professioneel statuut van de alleenstaande ouder daar waar de toeslag voor tweeoudergezinnen met een beperkt inkomen wel gekoppeld was aan langdurige werkloosheid, arbeidsongeschiktheid of pensionering.

2. OBJECTIEVE EN SUBJECTIEVE ARMOEDE BIJ KINDEREN OP BASIS VAN DE SILC-DATA

2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest

11% van de kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico, 17% heeft het moeilijk om rond te komen met het beschikbaar inkomen. De cijfers liggen heel wat hoger bij kinderen waarvan de ouder(s) weinig werk(t)(en) en bij kinderen uit eenoudergezin

Tabel 4.6 bevat cijfers over 3 indicatoren: het aandeel kinderen dat leeft in een gezin met een gestandaardiseerd beschikbaar inkomen onder de armoederisicodrempel (objectieve indicator), het aandeel kinderen waarvan de ouders aangeven (zeer) moeilijk rond te komen met het beschikbare inkomen (subjectieve indicator) en het aandeel kinderen dat om financiële redenen een aantal goederen niet heeft (bv. televisie, gsm, wasmachine, auto) of een aantal zaken om financiële

redenen niet kan doen (bv. huis niet degelijk verwarmen, onverwachte noodzakelijke uitgaven uit eigen middelen betalen, jaarlijks een week op vakantie gaan, ...). We spreken van ernstige materiële deprivatie als het gezin zich minstens 4 van de 9 bevroegde items niet kan veroorloven. Omwille van het beperkt aantal kinderen per leeftijdscategorie geven we enkel cijfers voor kinderen van 0 tot 18 jaar en combineren we gegevens uit 3 SILC-enquêtes (2015-2016-2017).

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau

	Aandeel kinderen onder de armoederisicogrens ⁽¹⁾	Aandeel kinderen in subjectieve armoede	Aandeel kinderen in ernstige materiële deprivatie
Kinderen 0-18 jaar	11	17	4
Gezinssituatie			
Eenoudergezin	33	40	12
Kind bij koppel met 1 kind	7	11	1
Kind bij koppel met 2 kinderen	3	8	1
Kind bij koppel met 3 of meer kinderen	15	19	5
Werkintensiteit ⁽²⁾			
Zeer lage werkintensiteit	77	73	26
Lage werkintensiteit	35	45	11
Middelmatige werkintensiteit	17	25	3
Hoge werkintensiteit	3	13	2
Zeer hoge werkintensiteit	3	7	1
Herkomst			
Kind in EU-gezin	6	12	2
Kind in niet-EU-gezin	36	41	11

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau (kinderen onder de 18 jaar) naar gezinstype, werkintensiteit en herkomst - Vlaams Gewest - 2017

Bron: EU-SILC, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen op basis van de EU-SILC-enquêtes 2015-2017

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

(2) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen in het gezin hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren, op het totale aantal potentiële maanden

De **eerste kolom** van tabel 4.6 bevat cijfers over het aandeel kinderen dat leeft in een gezin onder de armoedegrens. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een gestandaardiseerd beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Het mediaan beschikbaar inkomen in 2017 was 22 784 euro per jaar. Na standaardisatie volgens de samenstelling van het gezin ligt de armoedegrens voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen op 28 707 euro per jaar. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - vooral een federale bevoegdheid zijn.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 11% van de kinderen onder de 18 jaar. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het armoederisico hoger ligt bij kinderen tussen 12 en 18 jaar (14%) dan bij kinderen jonger dan 12 jaar.

Bekijken we de cijfers per *gezinstype*, dan is er een groot verschil tussen kinderen in een eenoudergezin en kinderen in een tweeoudergezin. 33% van de kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd armoederisico. Opmerkelijk is ook

het verschil naargelang het aantal kinderen in het gezin. Het verhoogd armoederisico ligt duidelijk hoger bij grote gezinnen met minstens 3 kinderen (15%) dan bij gezinnen met 1 of 2 kinderen.

Ook de *intensiteit van de arbeidsparticipatie* in het gezin blijkt een belangrijke determinant van het armoederisico te zijn. *Werkintensiteit (WI)* wordt begrepen als het aantal maanden dat de volwassenen in dat gezin hebben gewerkt (ongeacht het aantal arbeidsuren) t.o.v. het aantal maanden dat ze hadden kunnen werken. Het armoederisico blijkt quasi lineair af te nemen naarmate de arbeidsparticipatie van de ouders toeneemt. De cijfers zijn markant. 77% van de kinderen in een gezin met een zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) kent een verhoogd risico op armoede. Bij een werkintensiteit tussen 0,2 en 0,45 is dat 35% en bij een zeer hoge werkintensiteit ($WI > 0,85$) bedraagt het armoederisico 3%.

Het armoederisico verschilt ook naargelang het *land van herkomst van de ouders*. 36% van de kinderen met minstens 1 ouder die geboren is in een land buiten de EU, kent een verhoogd armoederisico. Bij kinderen in een gezin waar alle volwassenen geboren zijn in een EU-land is dat 6%.

In de **tweede kolom** van tabel 4.6 geven we cijfers weer over de subjectieve armoede. Tijdens de enquête wordt immers ook gevraagd of het gezin het moeilijk heeft om rond te komen met het beschikbaar inkomen.

17% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk of zeer moeilijk is om de eindjes aan elkaar te knopen. Opnieuw zien we dat kinderen uit een eenoudergezin, kinderen uit een gezin met lage werkintensiteit en kinderen met een ouder van niet-EU-herkomst een minder gunstige materiële situatie kennen.

De **derde kolom** in tabel 4.6 geeft aan voor hoeveel kinderen aangegeven werd dat het gezin zich minstens 4 zaken niet kon veroorloven. We spreken dan van een situatie van ernstige materiële deprivatie.

Deze deprivatie komt veel minder voor dan de andere 2 indicatoren. 4% van de kinderen bevindt zich in deze ongunstige situatie. In gezinnen met een zeer lage werkintensiteit ligt de ernstige deprivatie aanzienlijk hoger (26%).

2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel

Aangezien de SILC-enquête in alle 28 landen van de EU wordt afgenomen, kunnen we de situatie van Vlaanderen goed internationaal situeren.

Tabel 4.7 schetst het aandeel kinderen met een verhoogd armoederisico in de EU-28-landen voor de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar, zowel per gezinstype als in het algemeen voor kinderen jonger dan 18 jaar. De landen staan in stijgende

lijn geordend volgens het algemene armoederisicocijfer voor 2017.

Denemarken en Finland kennen duidelijk het laagste aandeel kinderen onder de armoederisicodrempel. In Roemenië ligt dat aandeel het hoogst met 32,2% kinderen onder de armoedegrens. Ook in Bulgarije, Spanje, Italië en Litouwen leven meer dan 1 op de 4 kinderen onder de armoederisicodrempel. Vlaanderen situeert zich bij de landen met een relatief laag armoederisicocijfer. België situeert zich in het midden.

Tabel 4.7 geeft de armoederisicocijfers ook weer per gezinstype. In de meeste landen ligt het armoederisico hoger bij eenoudergezinnen, maar in sommige landen, zoals Roemenië, Bulgarije en Portugal, hebben eerder grote gezinnen met 3 of meer kinderen een minder gunstige materiële situatie.

4.7 Internationale situering kinderen en gezinnen met verhoogd armoederisico per gezinstype ⁽¹⁾

	Eenoudergezin	Tweeoudergezin met 1 kind	Tweeoudergezin met 2 kinderen	Tweeoudergezin met 3 kinderen	Kinderen jonger dan 18 jaar
Denemarken	23,7	4,4	4,3	8,9	10,0
Finland	19,5	4,9	5,3	12,3	10,2
Vlaams Gewest	33,0	7,0	3,0	15,0	11,0
Tsjechië	31,4	7,0	6,2	17,4	11,6
Slovenië	30,0	9,8	10,2	13,4	12,8
Polen	23,3	14,5	14,2	14,7	14,0
Nederland	35,7	9,0	6,7	16,2	14,4
Hongarije	31,2	16,2	12,2	14,2	14,8
Duitsland	33,2	8,3	8,4	19,5	15,2
Cyprus	25,2	14,9	11,0	17,5	16,5
Estland	28,9	12,8	12,1	19,5	16,5
Ierland	44,1	7,8	8,6	19,1	17,0
Letland	34,3	13,4	14,4	19,8	18,4
België	39,7	12,7	8,5	19,1	18,6
Zweden	36,0	10,6	10,9	20,4	18,6
Oostenrijk	31,4	12,3	14,9	26,8	19,1
Frankrijk	32,6	8,9	10,4	26,3	19,1
Slovakije	37,3	9,8	14,7	35,4	19,9
Portugal	33,1	12,4	16,9	41,4	20,7
Malta	42,9	11,1	14,5	35,5	21,2
Verenigd Koninkrijk	39,8	11,1	13,4	31,1	21,3
Kroatië	37,2	15,7	10,7	31,3	21,4
Luxemburg	46,2	17,3	15,8	26,7	22,8
Griekenland	30,3	18,6	22,8	24,4	24,5
Litouwen	48,4	11,7	18,2	44,3	25,7
Italië	37,8	18,4	20,2	37,1	26,4
Spanje	40,6	19,3	22,4	43,9	28,3
Bulgarije	35,7	12,0	21,7	65,0	29,2
Roemenië	31,2	13,2	26,3	61,9	32,2

4.7 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers naar gezinstype - 2016

Bronnen: Eurostat, website

EU-SILC, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen op basis van de EU-SILC-enquêtes 2015-2017

(1) Met een (voor gezinsgrootte gecorrigeerd) inkomen dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land

3. KINDEREN VOOR WIE VERHOOGDE KINDERBIJSLAG WORDT UITBETAALD OMWILLE VAN BEPERKT INKOMEN

Op 1 januari 2019 ging in Vlaanderen het Groeipakket* van start, de nieuwe Vlaamse kinderbijslag die werd uitgewerkt in navolging van de zesde staatshervorming. Een van de belangrijkste vernieuwingen is dat er een nieuw systeem van inkomensselectiviteit werd ingevoerd (zie verder voor meer details).

We schetsen eerst de cijfers op basis van de voormalige regeling en nemen dan cijfers op die aantonen in welke mate het Groeipakket het aandeel begunstigden op sociale toeslag heeft doen toenemen.

3.1. Cijfers over gewaarborgde kinderbijslag en verhoogde kinderbijslag in de voormalige kinderbijslagregeling

Sinds 2015 stijgt het aantal minderjarigen waarvoor gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald. 10,7% van de minderjarigen kreeg een verhoogde kinderbijslag omwille van een beperkt gezinsinkomen in bepaalde socio-professionele situaties

De voormalige reglementering rond kinderbijslag kende een aantal regelingen waarbij meer kinderbijslag werd uitbetaald aan gezinnen met een beperkt inkomen. Het ging niet alleen om de gewaarborgde kinderbijslag, maar ook om de zogenaamde sociale toeslagen.

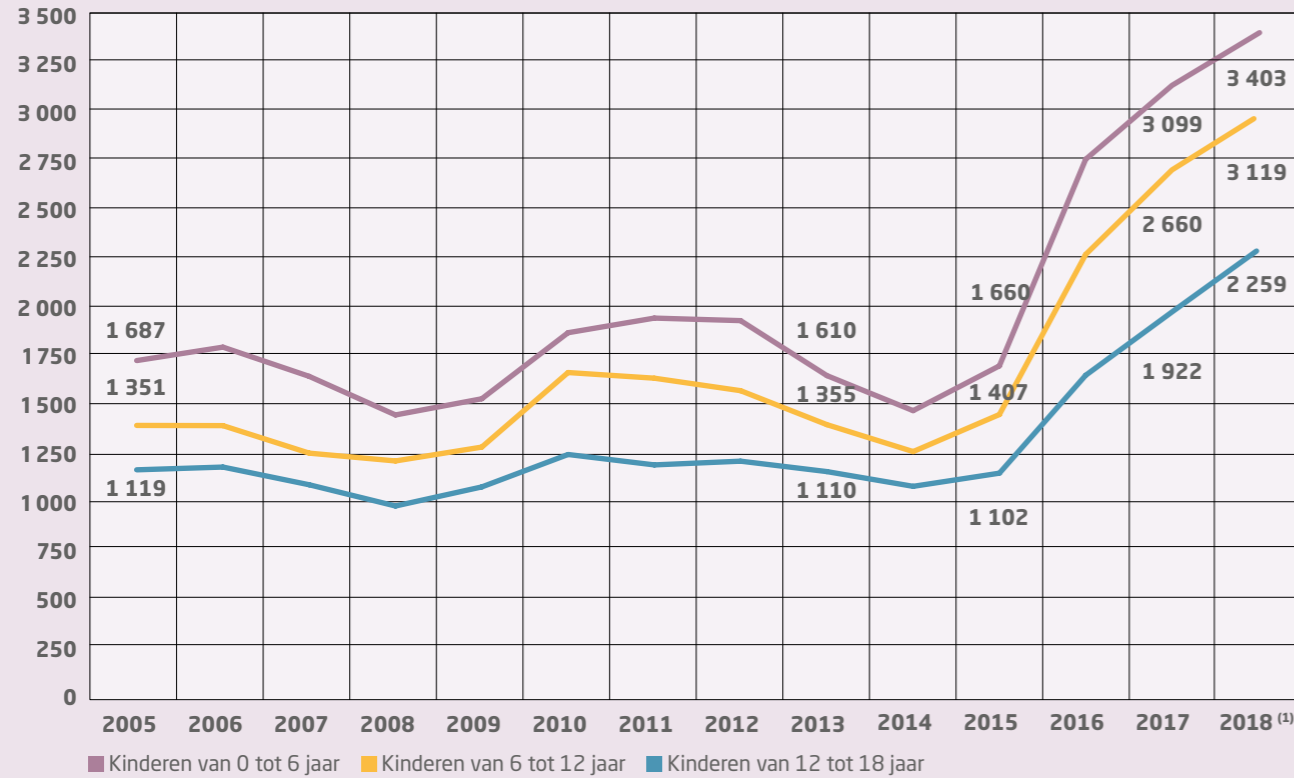
Gewaarborgde kinderbijslag werd toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich namen

geen toereikende bestaansmiddelen hadden en geen aanspraak konden maken op de algemene kinderbijslag-regeling. Leefloontrekkers kregen deze bijslag automatisch zonder bijkomend onderzoek naar bestaansmiddelen.

In 2018 (situatie eind juni) waren er 8781 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald, ongeveer 0,7% van de kinderen onder de 18 jaar. 2018 kende in elke leeftijdscategorie duidelijk meer kinderen met gewaarborgde kinderbijslag dan in voorgaande jaren (zie grafiek 4.8). Het aantal kinderen met gewaarborgde kinderbijslag lag 10,3% hoger dan in 2017. In vergelijking met 2013 was het aantal kinderen met gewaarborgde kinderbijslag meer dan verdubbeld. Wellicht vormde de instroom van vluchtelingen hiervoor een belangrijke verklaring.

* Voor meer info over het Groeipakket, zie www.groeipakket.be

4.8 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag

4.8 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag - Vlaams Gewest

Bron: FAMIFED, website

(1) Voor 2018 gaat het om cijfers over de situatie op 30 juni

FAMIFED publiceert ook cijfers over het aantal kinderen in het algemeen stelsel dat een verhoogde toeslag ontving omwille van een beperkt inkomen.

Die toeslagen waren wel gekoppeld aan bepaalde situaties inzake arbeid (werkloos of gepensioneerd), gezin (eenoudergezin) of gezondheid

(invaliditeit of langdurige ziekte van de rechthebbende).

Tabel 4.9 geeft aan dat 10,7% van de minderjarigen (136 375 kinderen) een verhoogde kinderbijslag kreeg op basis van de vermelde situaties.

Bij kinderen jonger dan 6 jaar bedroeg het aandeel 8,4%, bij de 12- tot 18-jarigen ging het om 12,6%.

T.o.v. midden 2017 waren er 8342 kinderen minder die een toeslag kregen.

4.9 Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen (voormalige regeling)

	Kinderen jonger dan 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Eenoudergezin	11 986	18 967	20 424	51 377
Langdurige werkloosheid/pensionering	13 373	15 631	14 761	43 765
Invaliditeit	8 710	14 237	18 286	41 233
Totaal	34 069	48 835	53 471	136 375
Aandeel kinderen met sociale toeslag t.o.v. het totaal aantal kinderen met kinderbijslag	8,4%	10,9%	12,6%	10,7%

4.9 Aantal minderjarigen dat een sociale toeslag krijgt - Vlaams Gewest - juni 2018

Bron: FAMIFED, website, Halfjaarlijkse statistieken

3.2. Cijfers Groeipakket over aandeel kinderen met sociale toeslag

Een van de belangrijkste nieuwigheden in het Groeipakket is de invoering van een systeem van inkomensselectiviteit. De belangrijkste kenmerken van het nieuwe systeem zijn dat:

- De toekenning van de sociale toeslag veel automatisch verloopt.
- Niet meer voldaan moet worden aan socio-professionele situaties om een sociale toeslag te krijgen, enkel de hoogte van het inkomen bepaalt het recht.
- Het nieuwe systeem van inkomensselectiviteit niet alleen wordt ingevoerd voor de kinderen geboren vanaf 2019, maar ook voor de kinderen geboren voor 2019.

- De bestaande inkomensgrens (30 984 euro per jaar) behouden werd zodat niemand het recht op toeslag kon verliezen.
- Kinderen geboren voor 2019 de oude ranggebonden toeslagbedragen behouden, maar kinderen geboren vanaf 2019 nieuwe toeslagbedragen krijgen (51 euro per kind per maand voor kleine gezinnen, 81,6 euro per kind per maand voor grote gezinnen vanaf 3 kinderen).
- Er voor nieuwe grote gezinnen een tweede inkomensgrens (61 200 euro) en een nieuw toeslagbedrag (61,2 euro per kind per maand) is voorzien.

Dit betekent dat de invoering van het Groeipakket leidt tot een uitbreiding van het aantal kinderen met sociale toeslag.

Tabel 4.10 toont aan hoe groot deze uitbreiding is, zowel in absolute aantallen als in het aandeel kinderen met een toeslag omwille van beperkt inkomen. We vergelijken enkel de kinderen met een sociale toeslag omwille van een inkomen onder de inkomensgrens van 30 984 euro.

De invoering van het Groeipakket zorgt bijna voor een verdubbeling van het aantal minderjarigen met sociale toeslag omwille van een inkomen onder de inkomensgrens van 30 984 euro. 137 596 kinderen krijgen door het Groeipakket een sociale toeslag die ze voorheen niet kregen. Meer dan 1 op de 5 kinderen krijgt nu een sociale toeslag bovenop de basisbedragen. De stijging is het opmerkelijkst bij de jongste kinderen. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat in het Groeipakket 20,6% van de kinderen jonger dan 3 jaar een sociale toeslag krijgt.

4.10 Aandeel kinderen met sociale toeslagen door beperkt gezinsinkomen voor en na invoering Groeipakket ⁽¹⁾

		Kinderen jonger dan 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Kinderen met sociale toeslag of gewaarborgde gezinsbijslag voor invoering Groeipakket ⁽²⁾	Aantal	37 472	51 954	55 730	145 156
	%	9,2	11,6	13,2	11,4
Kinderen met sociale toeslag na invoering Groeipakket ⁽³⁾	Aantal	88 269	99 879	94 606	282 754
	%	21,6	22,2	22,4	22,1

4.10 Aantal minderjarigen met sociale toeslag in kinderbijslagregeling

Bronnen: FAMIFED, website, Halfjaarlijkse statistieken Kind en Gezin

(1) Doordat de inkomensgrens uit het oude systeem als eerste inkomensgrens overgenomen werd in het nieuwe systeem, kan de vergelijking zuiver gemaakt worden

(2) Cijfers midden juni 2018

(3) Cijfers januari 2019, kinderen met sociale toeslag in groot gezin met inkomen tussen inkomensgrenzen van 30 984 euro en 61 200 euro werden niet meegeteld

4. VERHOOGDE TEGEMOETKOMING IN DE ZIEKTEVERZEKERING

In de ziekteverzekering bestaat er een systeem van een verhoogde tegemoetkoming voor personen die het financieel moeilijker hebben. Dit systeem voorziet in lagere persoonlijke bijdragen voor medische prestaties en hospitalisaties.

In het nieuwe systeem dat sinds begin 2014 bestaat, zijn er diverse mogelijkheden om recht te krijgen op de verhoogde tegemoetkoming. Enerzijds heeft iedereen die bepaalde sociale uitkeringen krijgt (leefloon, verhoogde kinderbijslag voor een kind met een handicap van minstens 66%, ...) automatisch recht op de tegemoetkoming. Anderzijds kan iedereen met een beperkt inkomen ook in aanmerking komen na een inkomensonderzoek.

In het Vlaamse Gewest heeft 13,8% van de kinderen jonger dan 5 jaar recht op een verhoogde tegemoetkoming. Bij 15- tot 20-jarigen loopt het aandeel op tot 16,3%. In elke leeftijdscategorie zien we een toename van het aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming t.o.v. 2017. Er bestaan verschillen tussen de provincies. In Antwerpen is het aandeel kinderen met recht op een verhoogde tegemoetkoming duidelijk groter dan in de andere provincies en heeft meer dan 1 op de 5 kinderen tussen 0 en 20 jaar recht op de verhoogde tegemoetkoming. In Vlaams-Brabant ligt het aandeel in alle leeftijdscategorieën het laagst. Het aandeel kinderen met recht op de verhoogde tegemoetkoming neemt in elke provincie toe met de leeftijd,

maar de toename is duidelijk groter in Limburg (11,6% bij de kinderen jonger dan 5 jaar, 17,5% bij jongeren tussen 15 en 20 jaar).

De cijfers over het aantal/aandeel rechthebbenden kunnen nader bekeken worden naargelang dit recht automatisch of na inkomensonderzoek verkregen werd. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat in elke leeftijdscategorie het aandeel kinderen in een gezin met automatisch recht lager ligt dan het aandeel kinderen in een gezin met recht na een aangetoond beperkt inkomen. Meer dan twee derde van de kinderen die een verhoogde tegemoetkoming krijgen, kreeg die na inkomensonderzoek.

4.11 Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering

		0- tot 5-jarigen		5- tot 10-jarigen		10- tot 15-jarigen		15- tot 20-jarigen	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Vlaams Gewest	2017	45 461	13,5	53 572	14,6	53 464	15,5	54 409	15,9
	2018	46 152	13,8	55 549	15,2	56 073	15,8	55 356	16,3
Antwerpen		19 740	19,5	22 990	21,3	21 962	21,5	20 086	20,8
Limburg		4 765	11,6	6 514	14,2	7 151	16,1	7 584	17,5
Oost-Vlaanderen		9 756	12,7	11 633	13,7	11 868	14,2	12 040	15,4
Vlaams-Brabant		6 118	10,3	7 190	10,9	7 417	11,3	7 377	11,8
West-Vlaanderen		5 773	10,3	7 222	11,8	7 675	12,7	8 269	13,9

4.11 Aantal en aandeel kinderen in ziekteverzekering in gezin met recht op een verhoogde tegemoetkoming per leeftijd en per provincie - Vlaams Gewest

Bron: RIZIV-toestand op 30 juni 2018

5. SCHOOLTOELAGEN

In het Vlaamse onderwijs is er een systeem van school- en studietoelagen waarbij leerlingen uit een gezin met een beperkt gezinsinkomen extra toelagen ontvangen om de school- en studiekosten makkelijker te kunnen betalen.

In totaal worden er in het schooljaar 2017-2018 58 501 toelagen toegekend aan kleuters en respectievelijk 121 933 en 131 134 aan kinderen uit het lager en secundair onderwijs.

De hoogte van die toelage varieert volgens de grootte van het inkomen en het aantal kinderen ten laste. De gemiddelde schooltoelage per jaar lag in 2017-2018 voor de kleuters op ongeveer 95 euro, voor de lagereschoolkinderen op 132 euro en voor de leerlingen secundair onderwijs op 454 euro.

4.12 Aantal toegekende schooltoelagen

Schooljaar	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs	Secundair onderwijs
2011-2012	50 507	99 234	117 765
2012-2013	51 368	101 601	120 993
2013-2014	52 818	103 304	118 291
2014-2015	54 362	109 851	122 491
2015-2016	56 195	116 564	126 913
2016-2017	56 672	116 979	127 137
2017-2018	58 501	121 933	131 134

4.12 Aantal kinderen waarvoor een schooltoelage wordt toegekend - Vlaamse Gemeenschap
Bron: Departement Onderwijs, Statistische jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs - situatie op 20 augustus 2018

6. KINDEREN IN KANSARMOEDE

Lichte stijging van de kansarmoede bij zeer jonge kinderen. Vooral kansarmoede bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Kansarmoede-index duidelijker hoger in steden

6.1. Toelichting over de registratie- en berekeningswijze van de kansarmoedecijfers

Tijdens hun contacten met gezinnen gaan de lokale teams van Kind en Gezin na of er signalen zijn van kansarmoede. Kansarmoede is meer dan inkomensarmoede. Het is een multi-dimensioneel concept waarbij we de situatie beschouwen op meerdere levensdomeinen. We definiëren kansarmoede dan ook als *een duurzame toestand waarbij mensen beperkt worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting.*

Op basis van deze definitie bekijken we de situatie voor 6 verschillende levensdomeinen/dimensies. Het gaat om:

- het *maandinkomen* van het gezin,
- de *opleiding* van de ouders,
- de *arbeidsituatie* van de ouders,
- de kwaliteit van de *huisvesting*,
- het *stimulatie-niveau* van de kinderen,
- de *gezondheid*.

Per levensdomein werd een ondergrens bepaald. Elk criterium wordt afzonderlijk beoordeeld. Wanneer de leefomstandigheden van een gezin bij 3 of meer van deze 6 criteria zich op of onder de ondergrens bevinden, dan spreken we over kansarmoede in het gezin.

De inschatting van kansarmoede gebeurt voor alle borelingen waarmee Kind en Gezin minstens 1 contact gehad heeft, dus voor meer dan 97% van de populatie wonend in het Vlaamse Gewest.

Daarbij is het nuttig om te weten dat kinderen die niet in Vlaanderen geboren zijn, maar er wel wonen, toch meegeteld worden. De index moeten we dus begrijpen als een cijfer over de zeer jonge kinderen die op de laatste dag van het meest recente jaar in Vlaanderen wonen.

De kansarmoederegistratie gebeurt eenmalig (doorgaans in de eerste maanden na de geboorte) en moet als een momentopname beschouwd worden. De wijzigingen die zich in de daaropvolgende maanden/jaren in de levensomstandigheden van een gezin voordoen worden dus niet gecapteerd in de cijfers.

Om de evolutie van kansarmoede bij zeer jonge kinderen op te volgen, wordt per jaar de kansarmoedeindex berekend aan de hand van onderstaande formule*:

* Formule

$$\text{KA-index: } \frac{\text{Aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 dat leeft in kansarmoede en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}}{\text{Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}} \times 100$$

6.2. Impact van berekeningswijze voor de interpretatie van evoluties van de kansarmoede-index

We merken dat evoluties in de kansarmoede-index vaak gebruikt worden om het succes of falen van beleid aan te duiden. Uiteraard is de kansarmoede-index een belangrijk signaal voor beleidsmakers, maar de registratie- en berekeningswijze heeft wel enkele belangrijke implicaties. Volgende zaken moeten dan ook in het achterhoofd gehouden worden als men de index wil gebruiken om beleid te beoordelen:

- Kind en Gezin beoordeelt kansarmoede enkel voor zeer jonge kinderen. Inspanningen of trajecten die opgezet worden voor alle gezinnen/kinderen in (kans)armoede vertalen zich daarom niet onmiddellijk in een daling van de cijfers.

- De registratie is een momentopname, inspanningen of trajecten die in de concrete gezinnen opgezet worden, leiden niet tot een nieuwe beoordeling van de kansarmoede in dat gezin.
- Door de berekeningswijze is de index ook gevoelig voor verhuisbewegingen en voor de instroom van inwijkelingen (waar bv. lokale besturen niet altijd vat op hebben).
- Door de 'rollende' berekening van de index werken kansarmoedecijfers uit een bepaald geboortjaar 3 jaar door op de index.
- Kansarmoede wordt bekeken voor 6 levensdomeinen, inspanningen die zich op andere zaken richten, zullen niet zichtbaar worden in de cijfers.
- Werken aan meer structurele factoren (zoals opleidingsniveau, arbeidssituatie) zal pas na geruime tijd effect hebben. Zeker het criterium opleidingsniveau valt niet altijd op

korte termijn gemakkelijk aan te pakken. Vele investeringen zullen dan ook pas bij nieuwe gezinnen/kinderen tot betere kansarmoedecijfers leiden.

De kansarmoede-index lijkt ons dan ook minder geschikt om het succes of falen van recente beleidsinspanningen aan te tonen. De index is vooral een signaalindicator die aangeeft dat heel wat kinderen opgroeien in een minder kansrijke omgeving en dat er absoluut beleidsinspanningen nodig zijn om deze groep kinderen uit kansarmoede te halen. Door haar multi-dimensioneel karakter en door het feit dat de beoordeling voor nagenoeg de hele populatie gebeurt, is het volgens ons ook een heel belangrijke indicator (vergeleken met bv. cijfers over inkomensarmoede op basis van een beperkte steekproef van kinderen).

6.3. Evolutie van de kansarmoede-index per provincie en naar type gemeente

De kansarmoede-index 2018 voor het Vlaamse Gewest bedraagt 14,05% en ligt 0,29 procentpunt hoger dan de kans-

armoede-index van 2017 (zie tabel 4.13). De kansarmoede-index verschilt naargelang de provincie. In Antwerpen ligt de index met 18% het hoogst, in Vlaams-Brabant het laagst met 8,3%. De kansarmoede-index van de provincies Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen bedragen respectievelijk

14,4%, 13,5% en 13,2%. We zien in 4 van de 5 provincies een toename, enkel in Vlaams-Brabant ligt de index op het niveau van 2017.

In geen enkele provincie nam de index met meer dan 0,5 procentpunt toe.

4.13 Kansarmoede-index per provincie

	2015	2016	2017	2018
Antwerpen	15,3	16,2	17,6	18,0
Limburg	12,6	13,8	14,2	14,4
Oost-Vlaanderen	11,9	12,1	13,0	13,5
West-Vlaanderen	10,5	11,7	12,9	13,2
Vlaams-Brabant	7,2	8,0	8,3	8,3
Vlaams Gewest	12,01	12,82	13,76	14,05

4.13 Kansarmoede-index naargelang de provincie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Hoewel we in deze publicatie niet ingaan op de gemeentelijke kansarmoede-indexen (zie hiervoor www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten) schetsen we wel de verschillen die zich voordoen tussen types van gemeenten. Als we de 300 Vlaamse gemeenten indelen volgens de VRIND-indeling*, dan stellen we vast dat kans-armoede zich meer voordoet in steden dan in

kleinere gemeenten (zie tabel 4.14). De index van de groot- en centrumsteden ligt veel hoger dan de index van randgemeenten of plattelandsgemeenten.

* VRIND: Ruimtelijke indeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Zelfs binnen de steden zijn er duidelijke verschillen tussen structuurondersteunende steden (zoals Diest), centrumsteden (zoals Leuven, Roeselare en Mechelen) en de grootsteden Gent en Antwerpen. Als we de evolutie van de index bekijken, zien we dat de stijging zich niet in alle types gemeenten voordoet.

4.14 Kansarmoede-index naar type gemeente

Type gemeenten volgens VRIND-indeling	2017	2018
Grootsteden	27,6	28,0
Centrumsteden	18,6	19,0
Kleinstedelijk provinciaal gebied	15,6	15,4
Structuurondersteunende steden	12,5	13,1
Grootstedelijke rand	8,5	8,1
Regionaalstedelijke rand	8,7	8,5
Overgangsgebied	8,0	8,4
Stedelijk gebied rond Brussel	8,3	8,2
Platteland	6,7	7,2
Totaal	13,8	14,1

4.14 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naar type gemeente in Vlaams Gewest - 2017-2018 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

6.4. Kansarmoede-index naar origine van de moeder

De kansarmoede-index bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, ligt met 33,6% heel wat hoger dan de 6% bij kinderen met een moeder van Belgische origine. Bij de kinderen met een moeder van Belgische origine ligt de kansarmoede-index het laagst in Vlaams-Brabant (3,5%) en het hoogst in West-Vlaanderen (7,2%) en Limburg (7,1%). Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt de kansarmoede-index eveneens het laagst in Vlaams-Brabant (19,3%) en het hoogst in West-Vlaanderen (40%).

4.15 Kansarmoede-index naar origine van de moeder per provincie

	Belgische origine	Niet-Belgische origine	Totaal
Antwerpen	6,2	37,8	18,0
Vlaams-Brabant	3,5	19,3	8,3
West-Vlaanderen	7,2	40,0	13,2
Oost-Vlaanderen	5,9	35,0	13,5
Limburg	7,1	33,0	14,4
Vlaams Gewest	6,0	33,6	14,1

4.15 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar origine van de moeder, naargelang de provincie - 2018 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

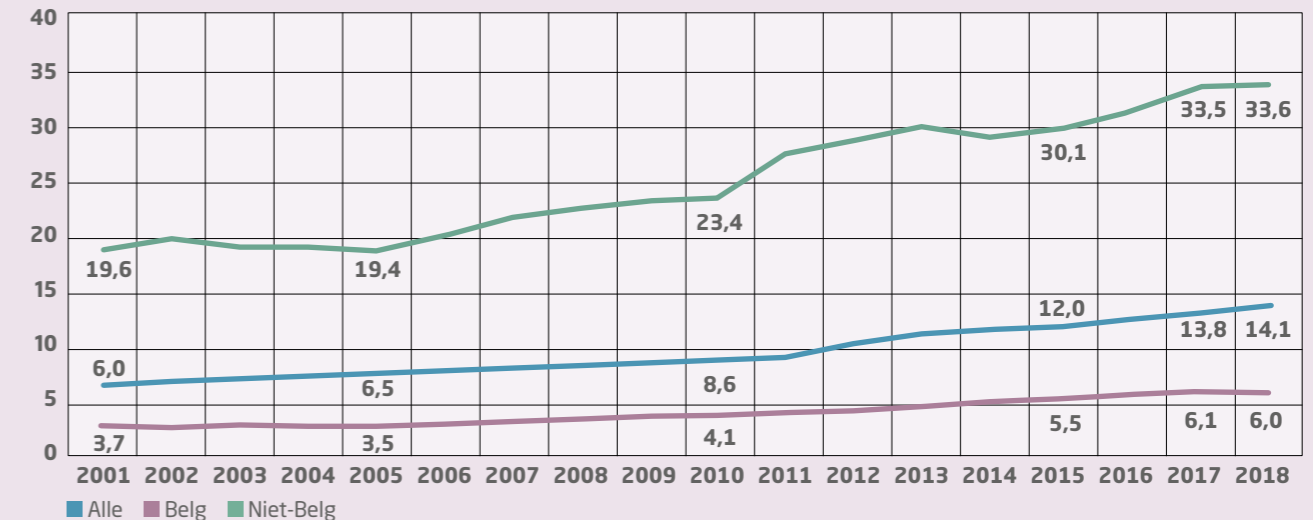
In grafiek 4.16 is de evolutie weergegeven sinds 2001 voor het Vlaamse Gewest, opgesplitst per origine van de moeder (Belg/niet-Belg). De kansarmoede-index van 2018 ligt 8,1 procentpunten hoger dan in 2001. Tot 2005 steeg de index maar heel beperkt, vanaf 2005 nam de index jaar na jaar toe. De sterke stijging die zich sinds 2010 voordeed, kende in 2014 een afvlakking, maar nam van 2015 tot 2017 terug sterker toe. Dat de stijging vanaf 2010 duidelijker is, heeft ook te maken met wijzigingen in de registratiewijze waardoor beter kan opgevolgd worden wanneer de kansarmoede nog niet beoordeeld werd in een gezin. Grafiek 4.16 toont duidelijk aan dat de algemene index beïnvloed wordt door de (sterkere) stijging van de kansarmoede-

index bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Zo zien we dat de kansarmoede-index 2018 bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine 10 procentpunten hoger ligt dan deze van 2010 en 14 procentpunten hoger dan in 2001. Ook het feit dat het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine in Vlaanderen de laatste jaren is blijven stijgen, verklaart mee de stijging van de algemene index. Dat de index van kinderen met een moeder van niet-Belgische origine hoger ligt, verbaast an sich niet omdat we in hoofdstukken 2 en 3 vaststelden dat de inkomens- en arbeidssituatie bij kinderen van vreemde herkomst minder gunstig is. Maar uiteraard is het een probleem. Dat het probleem blijft toenemen binnen

deze groep kan wijzen op verslechterende omstandigheden bij de gezinnen en/of op een wijziging van het profiel van gezinnen van vreemde herkomst.

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat er zich grote verschillen voordoen naargelang de origine van de moeder. De index 2018 ligt het hoogst bij kinderen met een moeder van Afrikaanse origine. 37,8% van de kinderen met een moeder van Maghreb-origine groeit op in kansarmoede, bij kinderen met een moeder met origine van een ander Afrikaans land gaat het zelfs om bijna de helft van de kinderen (48%). Voor kinderen met een moeder met origine uit het Oostelijk deel van de Europese Unie bedraagt de index 24%.

4.16 Evolutie kansarmoede-index Vlaams Gewest naar origine van de moeder

4.16 Evolutie van de kansarmoede-index sinds 2001 naar origine van de moeder - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

6.5. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede

Tabel 4.17 geeft aan dat 50,7% van de kinderen in kansarmoede leeft in 13 steden (de 2 grootsteden en

de 11 andere centrumsteden), 7,2% leeft op het platteland.

Kansarmoede is ontegensprekelijk sterker aanwezig in de steden maar kan tegelijk niet losgekoppeld worden van de origine van de moeder.

64,5% van de kinderen die opgroeien in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Er doen zich wel opmerkelijke verschillen voor tussen de provincies.

4.17 Woonplaats kinderen in kansarmoede naar type gemeente

Type gemeente (VRIND-indeling)	Aandeel 2016	Aandeel 2017	Aandeel 2018
Grootsteden	32,3	32,5	32,3
Centrumsteden	18,3	18,4	18,4
Overgangsg gebied	12,5	12,1	12,5
Kleinstedelijk provinciaal	12,0	11,7	11,3
Structuurondersteunende steden	9,5	9,4	9,8
Platteland	6,5	7,1	7,2
Regionaalstedelijke rand	3,3	3,5	3,3
Stedelijk gebied rond Brussel	2,7	2,7	2,6
Grootstedelijke rand	2,7	2,7	2,5
Vlaams Gewest	100,0	100,0	100,0

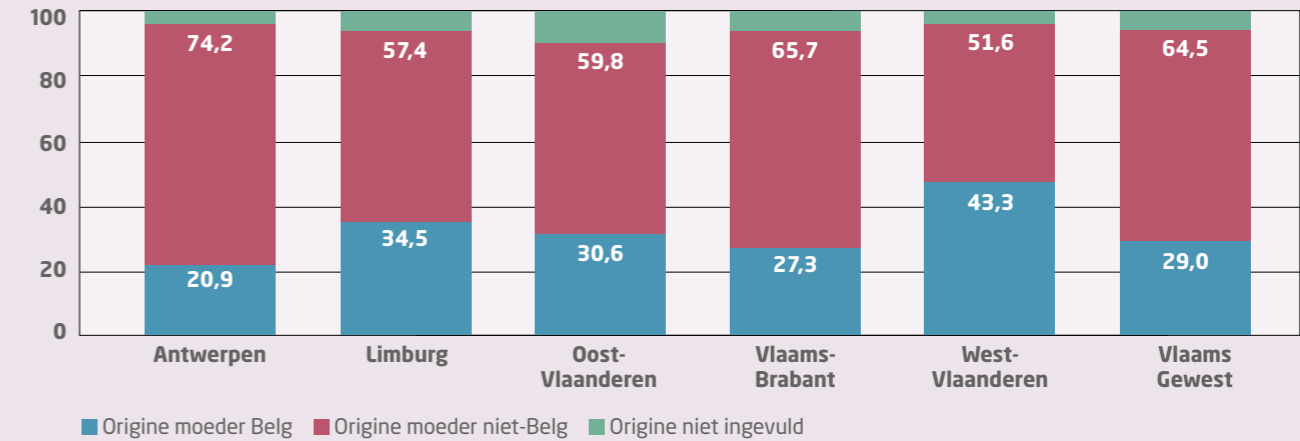
4.17 Woonplaats kinderen die leven in kansarmoede naar type gemeente in Vlaams Gewest (percentage) - 2016-2018
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Grafiek 4.18 illustreert dat in Antwerpen 74,2% van de kinderen in kansarmoede een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. In West-Vlaanderen ligt dat percentage heel

wat lager (51,6%). Omdat de registratie over de eerste nationaliteit van de moeders in 2018 iets onvollediger was (voor 6,5% van de kinderen in kansarmoede was de origine

van de moeder niet ingevuld, in 2017 ging het om 3,8%), kan deze grafiek minder goed vergeleken worden met de cijfers uit voorgaande rapporten.

4.18 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede per provincie

4.18 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede - per provincie (percentage) - 2018
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Tabel 4.19 geeft aan dat de niet-Belgische nationaliteiten vooral betrekking hebben op Afrikaanse nationaliteiten. 13,7% van de kinderen in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte een nationaliteit had van een Maghrebland (Marokko, Algerije, Tunesië, Libië of Mauretanië). 13,1% heeft een moeder met de eerste nationaliteit van een ander Afrikaans land. 10,5% van de kinderen heeft een moeder met nationaliteit bij geboorte van een land uit de EU, vooral dan van een Oost-Europees land.

4.19 Kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder

Cluster van nationaliteiten	Aandeel 2018
België	29,0
Europese Unie (zonder België)	10,5
<i>waarvan Noordelijk en Westelijk deel</i>	2,5
<i>Zuidelijk deel</i>	1,1
<i>Oostelijk deel</i>	6,9
Afrika	26,7
<i>waarvan Maghreb</i>	13,7
<i>andere landen van Afrika</i>	13,1
Azië	18,7
<i>waarvan Turkije</i>	4,2
<i>andere landen van Azië</i>	14,5
Ex-Oostblok (niet-EU): Albanië, Oekraïne, Wit-Rusland, Servië, Kosovo, ...	7,2
Andere (o.a. landen van Noord-, Zuid- en Centraal-Amerika)	1,5
Origine moeder niet ingevuld ⁽¹⁾	6,5
Totaal	100,0

4.19 Origine van de moeder van kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder - Vlaams Gewest - kansarmoede-index 2018

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De registratie over de eerste nationaliteit van de moeders was in 2018 iets onvollediger dan in 2017, wat de vergelijkbaarheid met cijfers over vorige jaren bemoeilijkt

6.6. Hoeveel en welke criteria geven aanleiding tot kansarmoede?

De registratie over kansarmoede gebeurt - omdat kansarmoede meerdere dimensies kent - op basis van 6 verschillende criteria. Door te kijken naar de oordelen op de criteria kunnen we voor de kinderen die leven in kansarmoede aangeven op welke vlakken kansarmoede zich vooral manifesteert.

Ongeveer de helft (49,4%) van de kinderen in kansarmoede heeft op 3 van de 6 levensdomeinen een minder gunstige positie. Bij 17,8% van de kinderen in kansarmoede gaat het om minstens 5 levensdomeinen.

Grafiek 4.20 geeft - voor de kinderen die meegeteld werden in de berekening van de kansarmoede-index 2018 - aan bij hoeveel kinderen een bepaald criterium als onvoldoende werd beschouwd door de medewerkers van Kind en Gezin. De grafiek maakt duidelijk of de levensdomeinen per origine van de moeder verschillen of niet.

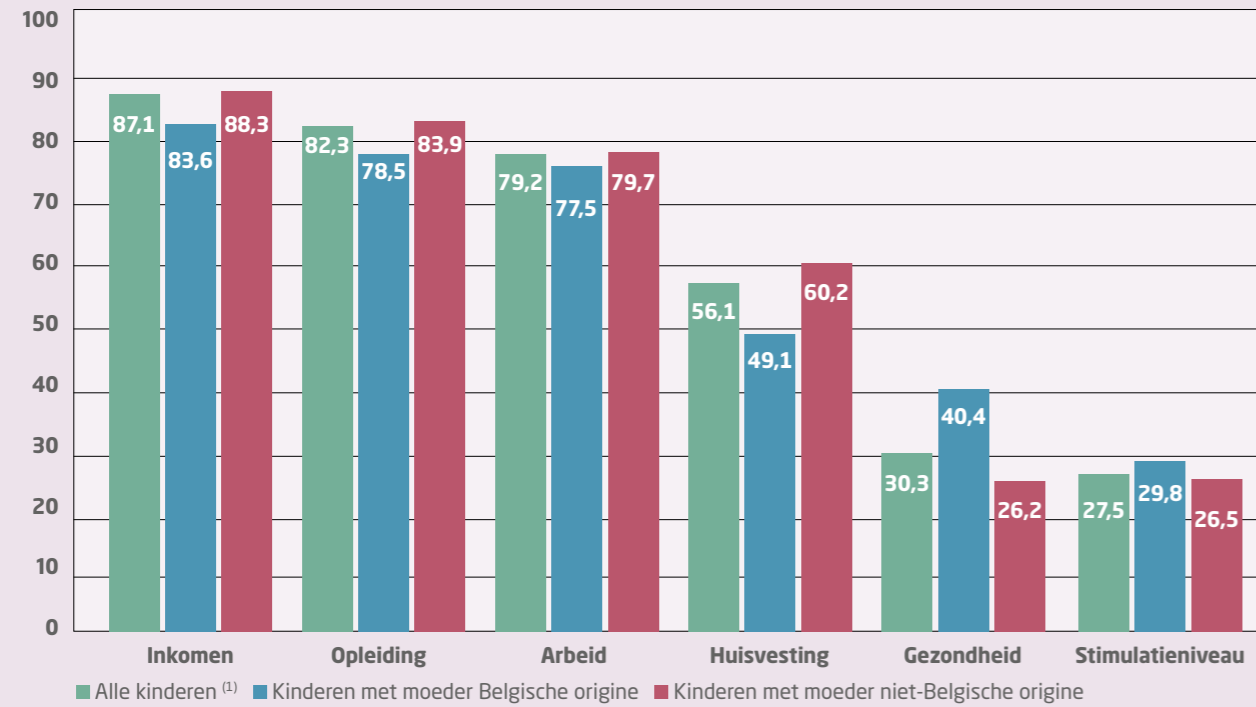
De grafiek toont aan dat 2 criteria bij meer dan 8 op de 10 kinderen in kansarmoede als onvoldoende worden beoordeeld. Kansarmoede heeft dus vooral te maken met een beperkt inkomen en met een laag opleidingsniveau van de ouders. 79,2% van de kinderen heeft ouders die werkloos zijn of een precare arbeidssituatie kennen. Meer dan de helft (56,1%) van de kinderen in kansarmoede heeft een gebrekkige huisvestingssituatie.

Gezondheidsproblemen en een laag stimulatieniveau zijn de minst voorkomende criteria bij de kinderen in kansarmoede.

Bij de kinderen in kansarmoede zien we voor 4 van de 6 levensdomeinen dat het aandeel kinderen dat onvoldoende scoorde op het criterium groter is bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Het verschil is het grootst voor het levensdomein huisvesting, wat er op wijst dat dit een groter probleem is voor kinderen van niet-Belgische origine.

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat bij 59,4% van de kinderen (minstens) de 3 socio-economische criteria (arbeid, inkomen en opleiding) samen onvoldoende beoordeeld worden.

4.20 Kinderen in kansarmoede naar onderliggende dimensies/criteria per origine van de moeder

4.20 Kinderen die volgens index 2018 als kansarm worden beschouwd naar onderliggende dimensies/criteria per origine van de moeder (percentage) - Vlaams Gewest

Bron: *Kind en Gezin - Mirage*

(1) Onder 'alle kinderen' worden ook de kinderen meegeteld waarvan de origine van de moeder niet gekend is. In 2018 lag het aandeel onbekende waarden hoger dan in 2017, wat de vergelijkbaarheid van deze cijfers met die van voorgaande jaren bemoeilijkt